

Van brabbelkont tot kletsmajoor

Het taalgevoel van je baby begint al in de buik. Al snel volgen geluidjes, gebrabbel, de eerste woorden en zelfs korte zinnnetjes. En dat allemaal in het eerste jaar!

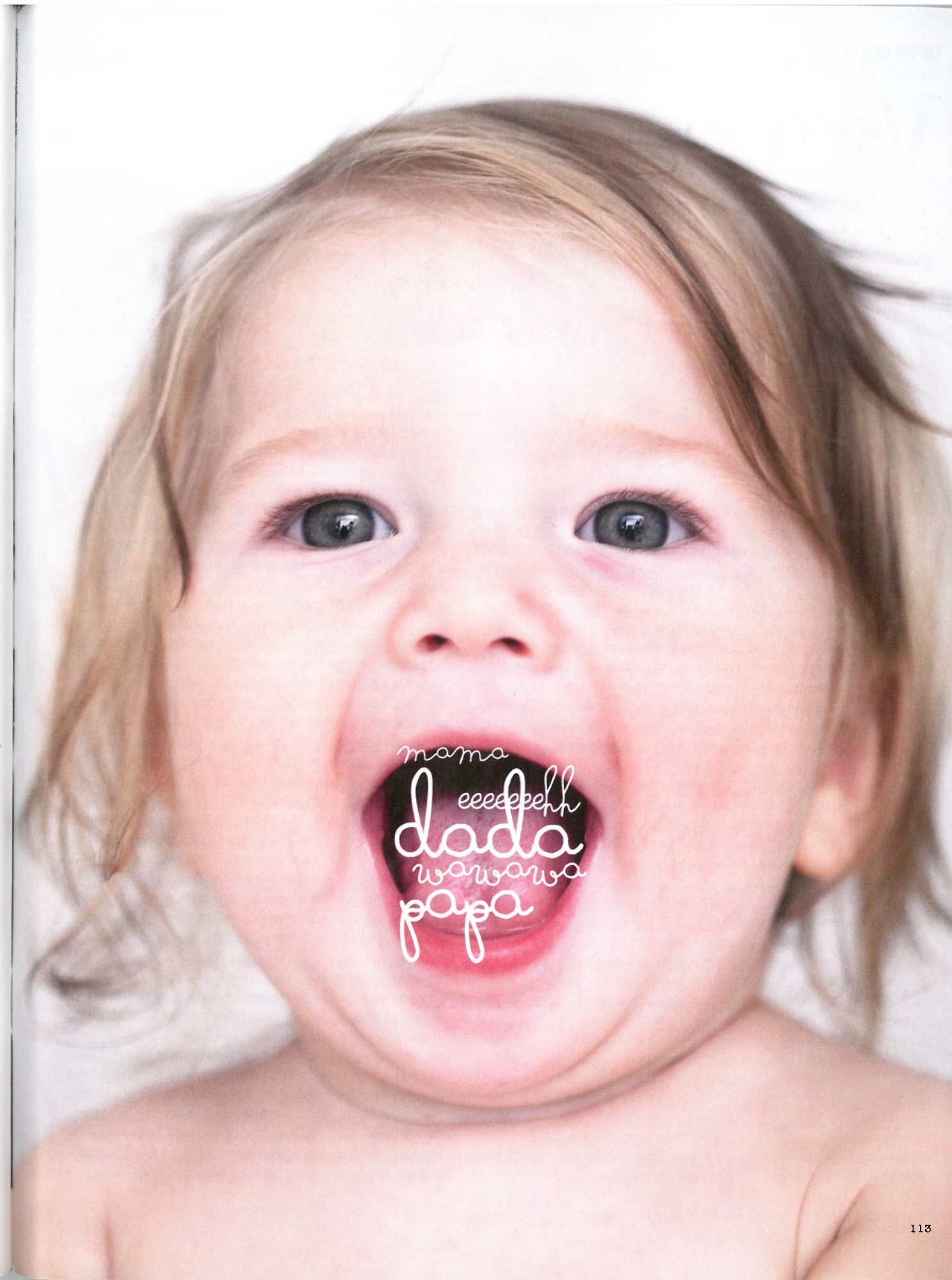
Je pasgeboren baby maakt de meest aandoenlijke geluidjes. Wat begint met uh's en ah's, gaat al snel over in kraaien en brabbelen. Totdat je hem op een mooie dag ineens mama hoort zeggen, of een ander herkenbaar woord. Gezellig praat je met hem mee. In brabbeltaal voeren jullie hele gesprekken. Elke mijlpaal in de spraakontwikkeling is reden voor een feestje. Ook als je kind zelf niet zo'n spraakwaterval is, begrijpt hij heel goed wat jij zegt. Hij gaat al naar de commode als je begint over een luier verschoneren, en heb je het over koekjes, dan lacht hij. De spraakontwikkeling is een bijzonder proces dat zich in het eerste jaar in een razend tempo ontwikkelt. Om goed te leren praten, moet je kind goed kunnen luisteren. Zodra het gehoor zich ontwikkelt, komt de taalontwikkeling op gang. Volgens Frank Wijnen, hoogleraar psycholinguïstiek van de Universiteit Utrecht, begint dit al in de baarmoeder. Om precies te zijn in het derde trimester. Terwijl je kind in het

vruchtwater dobert, luistert hij naar het kloppen van jouw hart en het knorren van je darmen. Maar ook geluiden van buiten pikt hij op. Hij hoort zijn zusje joelen en zijn vader gek doen. Het vaakst hoort hij natuurlijk jouw stem. Wijnen: 'Door zijn ervaring in de baarmoeder komt een baby niet blanco op de wereld, maar heeft hij al een beetje taalgevoel. Hij herkent bepaalde aspecten van zijn moedertaal en heeft een voorkeur voor de stem van zijn moeder.'

Klankkast

In de buik is je baby al begonnen met het oefenen van mondbewegingen. Vanaf zijn geboorte maakt hij allerlei geluiden. Logopedist en onderzoeker Nienke Dijkstra van de Radboud Universiteit in Nijmegen: 'Baby's gaan experimenteren: als ik dit doe met mijn mond, dan hoor ik dat geluid. Een leuk spelletje, dat ze steeds beter leren sturen. Intussen luisteren ze goed naar hun ouders en leren ze veel over cadans, klanken, woordstructuur en zinsbouw.' De geluiden die een heel jong kind maakt, betekenen vaak nog niks. Maar vanaf zo'n 9 maanden proberen kinderen met hun gebrabbel echt iets aan te geven. Het eerste woord komt zo rond de eerste verjaardag. Dijkstra: 'In veel culturen is dat papa of mama, die woorden kun je redelijk makkelijk uitspreken. De A is een maximale opening van de kaak, en de P of M >

Heeft je kind een verstopte neus, dan zal hij vaker naar papa vragen

maakt je kind door zijn lippen weer te sluiten. Het verschil is dat er bij papa geen lucht door de neus gaat en bij mama wel.' Heeft je kind een verstopte neus, dan zal hij dus vaker naar zijn papa vragen. Laat hij de lucht nasaal stromen, dan heeft mama geluk. Populaire woorden na de mama/papa-fase zijn woorden die concrete betekenissen hebben als poes en auto, en sociale woorden als dag en hallo. Later komen daar werkwoorden bij en gaat je kind steeds complexere zinnen maken. Als hij naar de kleuterschool gaat, spreekt hij volgens Dijkstra doorgaans alle klanken van zijn moedertaal goed uit en kan hij al een behoorlijke dialoog voeren.

Niet ieder kind is even snel. Loop een willekeurige crèche binnen en de ene dreumes praat honderduit, terwijl de andere nog geen boe of bah zegt. Volgens Frank Wijnen zijn die verschillen normaal. 'Het ene kind kan al heel vroeg lopen of voetballen, terwijl

het andere juist snel is met praten, maar motorisch wat achterblijft. We weten niet precies waar dat aan ligt. De meeste kinderen kunnen zich met vier à vijf jaar goed verstaanbaar maken, alleen de route daar naartoe verschilt.'

Maar er zijn ook overeenkomsten: zo maken jonge kinderen allemaal foutjes in hun spraak. Nienke Dijkstra: 'Spraak is erg ingewikkeld. De tongspieren, lippen en het zachte gehemelte van je kind moeten haarfijn op elkaar zijn afgestemd. Hij moet ook snel kunnen variëren om klanken te maken en die weer aan elkaar te rijgen tot een woord.' Logisch dus, dat je dreumes soms niet te verstaan is (of alleen voor jou). Veel kinderen laten de R weg of vervangen die door een L, en de K wordt vaak een T. Druif wordt dan duif, en konijn wordt tonijn. Maar toen wetenschappers de stem van jonge kinderen met speciale apparatuur onder de loep namen, ontdekten ze toch een spoortje van de weggevallen klank. Het woord duif klinkt dus echt anders wanneer een kind druif bedoelt. Hieruit blijkt dat kinderen het onderscheid kennen, maar het nog niet goed kunnen uitdrukken. Eerst is er het taalbegrip, dan de taalproductie.

Verkleinwoorden

Ook als het wat ingewikkelder wordt, snappen kinderen meer dan we eerst dachten, zo blijkt uit een onderzoek van Wijnen. 'We lieten kinderen een grammaticaal juiste en een foute versie horen van dezelfde zin: De zon heeft geschenen en De zon kan geschenen. Het bleek dat kinderen van een jaar en acht maanden een duidelijke voorkeur hebben voor de correcte zin. Nog voor ze de relatief ingewikkelde zin zelf kunnen uitspreken, snappen ze al of-ie goed of fout is.'

Föräldrar, ebevoyn of ouders?

Is het moeilijker voor een baby om Russisch of Japans te leren in plaats van een taal als Nederlands? Hoogleraar psycholinguïstiek Frank Wijnen meent van niet: 'Voor kinderen maakt dat niks uit. Hun brein is heel plastisch, waardoor ze zich moeiteloos eike taal eigen kunnen maken.' Uit Canadees onderzoek blijkt bovendien dat jonge

baby's veel beter zijn in het onderscheiden van klanken dan hun ouders. Baby's van 6 maanden luisterden naar klanken uit het Engels en het Hindi, en konden subtiele verschillen tussen de beide talen haarfijn onderscheiden. 4 maanden later hoorden ze die verschillen alleen in het Engels, de taal die thuis werd gesproken. Een kind went dus al snel aan z'n moedertaal.

Leren praten gaat eigenlijk vanzelf, kunnen luisteren is het belangrijkste

Je dreumes is dus al heel slim met taal. Zegt je kind Nijnes in plaats van Nijntje of oded in plaats van olifant, dan kan het verleidelijk zijn om hierin mee te gaan. Gewoon, omdat de creaties van je kind zo schattig zijn. Nienke Dijkstra: 'Op zich is dat niet erg, want het maakt het ook leuker voor je kind. Pas er wel mee op. Sommige ouders gebruiken veel verkleinwoorden. Poes wordt poesje, boterham wordt boterhammetje. Maar als je alles verkleint, maak je geen onderscheid meer tussen de en het. In theorie zou je kind lidwoorden dan moeilijker onder de knie kunnen krijgen. Voor het nazeggen van een fout woord geldt hetzelfde. Eigenlijk is het beter als je kind wél het goede woord hoort. Niet door hem te verbeteren ("Nee, dat is geen tonijn, maar een konijn"), maar door te antwoorden: "Ja, dat is inderdaad een konijn."

Leren praten gaat eigenlijk vanzelf. Je kind leert het meest door te luisteren. Voorwaarde is wel dat er voldoende te luisteren valt, en dat in de eerste zes jaar van zijn leven. Het kinderbrein is dan het meest gevoelig voor taal. Kinderen die binnen deze cruciale periode geen taal hebben geleerd, leren het waarschijnlijk nooit meer. Zo zijn er kinderen die jaren opgesloten zaten of zijn opgegroeid tussen de dieren. Zoals Sujit Kumar uit Fiji, bijvoorbeeld, die opgroeide in een kippenhok. Toen hij op z'n achtste werd gevonden, kakelde hij als een kip en pikte hij voedsel van de grond. Ook dove kinderen krijgen de gecontroleerde klanken van hun moedertaal niet volledig onder de knie.

Het gehoor is dus erg belangrijk. Als je gewoon met je kind praat en in zijn bijzijn gesprekken voert, is dat eigenlijk al genoeg. Wel kun je hem nog extra stimuleren door liedjes te zingen en door rijmpjes en verhaaltjes voor te lezen. Dijkstra: 'Zo ervaart je kind ritme en melodie. Hij begrijpt beter waar de klemtoon ligt en hoe je woorden moet uitspreken. Bovendien vergroot je zijn woordenschat. Dankzij al die verhaaltjes, rijmpjes en liedjes krijgt je kind

spelenderwijs meer inzicht in zijn moedertaal.' En voor jou is het leuk om herinneringen op te halen aan vroeger, toen je zelf geen genoeg kon krijgen van *Pinkeltje* of *Jip en Janneke*.

Meertaligheid

Je kind heeft de ongekende luxe dat hij zich meer dan één moedertaal eigen kan maken. Meertaligheid heeft veel voordelen. Kinderen die meer talen spreken, ontwikkelen een groter werkgeheugen, leren sneller lezen en krijgen makkelijker andere vreemde talen onder de knie. Hoewel tweetaligen in één taal een kleinere woordenschat hebben dan eentaligen, kennen ze meer woorden wanneer je beide talen bij elkaar optelt. Ze hebben dus meer mogelijkheden om zich uit te drukken. Meertaligheid is maar voor weinig kinderen weggelegd. Een voorwaarde is namelijk dat de ouders ieder een andere moedertaal hebben en ze allebei consequent in hun eigen taal met hun kind praten. Zo leert hij de twee talen van elkaar onderscheiden. Woon je in het buitenland, dan kun je thuis Nederlands praten en buiten de deur in de vreemde taal. Ook dan pikt je kind de twee talen moeiteloos op. Misschien denk je slim te zijn door je kind te laten luisteren naar Italiaanse of Arabische geluidsopnames, maar dat is verspilde energie. Kinderen blijken daar niets van op te steken. Horen ze dezelfde woorden uit jouw mond, dan onthouden ze de klanken van deze vreemde taal wél. Het leren van een taal is een relationele activiteit. Iets wat een kind doet in de omgeving van warme, lieve mensen. ●

Leestip

Hoe kan het dat kinderen vaak al voor hun vijfde verjaardag kunnen praten op een niveau dat volwassenen bij het leren van een tweede taal maar zelden halen? Taalwetenschapper Maaïke Verrips legt het uit in *De taal van je kind*, Kosmos Uitgevers.